

ЯПОНСКИ СЛОЖНИ ГЛАГОЛИ, ОБРАЗУВАНИ С ГЛАГОЛИТЕ FUSERU/FUSU. ВАРИАНТИ ЗА ПРЕВОД НА АНГЛИЙСКИ И БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Милица Минева

В тази публикация ще разгледам японските сложни глаголи (fukugou doushi), образувани с глаголите 伏せる・伏す (fuseru/fusu), като втори глагол. Както бе споменато в предишната публикация, посветена на ЯСГ (Японски сложни глаголи – общи сведения), те могат да се образуват по различни начини, като за мен интерес представляват именно тези, образувани от свързването на 2 глагола (doushi + doushi), и по-точно, глагол 1 (мас-форма, втора присъединителна основа (renyoukei)) + глагол 2 (doushi 1 masu-kei + doushi 2). Такъв е и случаят с глаголите, чиято втора част, или „глагол 2” са глаголите fuseru/fusu.

1. Значение и употреба на глаголите fuseru/fusu като самостоятелни глаголи, на английски и български език.

В японския език повечето глаголи образуват двойки от преходен глагол (англ. transitive, яп. 他動詞 - tadoushi) и непреходен глагол (англ. intransitive, яп. 自動詞- jidoushi), като разликата между тях е доста сходна с тази в английския и българския език. В двойката fuseru/fusu глаголтът fuseru е преходен (tadoushi), а fusu – непреходен (jidoushi). Значението на fuseru на японски, английски и български е както е посочено по-долу. Всички значения от японски на английски език в настоящата публикация са според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary”, Second Edition, 1993, японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp> и електронния японско-английски речник Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456. Преводът от английски на български е според „Английско-български речник”, трето издание с добавка, 1985. Според същия речник „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary”, Second Edition, 1993, глаголтът fusu не се употребява самостоятелно.

伏せる (fuseru)

1.1 (hyoumen wo shita ni suru)(1)

To turn sth (a card, a book) face down

Обръщам нещо (карта, книга) с лицето надолу

1.2 (shita ni mukeru)(2)

To cast down, to lower one’s eyes – (me wo fuseru)(3)

Навеждам/свеждам очи

To look down(ward), to hang one’s head – (kao wo fuseru)(4) – букв.

„навеждам лице”

Поглеждам надолу, навеждам глава

2 隠す (kakusu)

To hide a fact, truth

Сривам факт, истина

В японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, глаголетъ fusu не се употребява самостоятелно, и са дадени още две значения на глагола fuseru:

To lie low – лягам ниско

To sweep sth (a problem, difficulty) under the rug – прикривам, потулвам, скатавам (проблем, трудности, неудобство)

Според електронния японско-английски речник Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456 глаголетъ „fusu” не се употребява самостоятелно, а глаголетъ „fuseru” има следните значения:

1 (shitamuki ni suru)(5) – to turn down – обръщам надолу

1.1 (yoko ni naru)(6) – to lie down – лягам

1.2 (mi wo fuseru)(7) – to prostrate oneself – лягам, пълзя, унижавам се; подчинявам се

1.3 (unadareru)(8), (kao wo fuseru)(9), (hazukashiku omou)(10) – to hang/hide one’s head (in shame) – навеждам, скривам глава (от срам)

1.4 (utsubuse ni naru)(11) – to lie on one’s face – лягам по лице

2 隠す (kakusu) – to hide, to conceal – скривам, потулвам

(himitsu ni suru)(12) – to keep sth a secret – пазя нещо в тайна

Според японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456 глаголетъ „fuseru” има следните значения:

1 (mono wo mote aruiwa kuchi wo shita ni shite oku)(13) – поставям нещо надолу с лицето или отвора

2 (jibun no karada ya karada no ichibu wo shitamuki ni suru)(14) – навеждам тялото си или някоя негова част надолу (за да избегна куршум, от срам)

3 (hito ni wakaranai youni suru. kakusu)(15) – правя така, че хората да не разберат; скривам

4 (yoko ni suru. taosu)(16) – карам да легне, повалям

5 (hito wo kakuresaseru)(17) – карам някого да се скрие

Според Кеничи Йошизава, носител на езика, когото анкетирах във връзка с тази публикация, глаголетъ „fusu” не се използва самостоятелно в съвременния японски език, а глаголетъ „fuseru” се използва сравнително рядко.

2. Японски сложни глаголи с глагол 2 - 伏せる (fuseru)/伏す (fusu).
Значение и анализ.

В речника „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary”, Second Edition, 1993 намерих следните сложни глаголи образувани с помощта на fuseru:

言い伏せる (iifuseru)
切り伏せる (kirifuseru)
組み伏せる (kumifuseru)
叩き伏せる (tatakifuseru)
説き伏せる (tokifuseru)
振じ伏せる (nejifuseru)

и следните сложни глаголи образувани с помощта на fusu:

泣き伏す (nakifusu)
倒れ伏す (taorefusu)
ひれ伏す (hirefusu)

言い伏せる (iifuseru)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.ale.co.jp>, 言い伏せる (iifuseru) означава: „to argue sb down, to talk sb down” – „убеждавам някого с аргументите си, накарвам някого да млъкне, показвам някому, че не е прав”. Глаголът е образуван от глагола 言う (iu – казвам) и глагола 伏せる (fuseru), и ако комбинираме значението на тези два глагола, то бихме могли да обясним значението на сложния глагол по следния начин: „карам/принуждавам някого да се подчини/падне долу с думи; убеждавам някого с думи, че не е прав”. В този случай „fuseru” е със значението „подчинявам, карам да се подчини, унижавам, карам да се почувства засрамен”. Както става ясно, на английски този глагол се представя чрез фразеологични глаголи, „phrasal verbs”, а на български – описателно, с цяло изречение. И двата английски фразеологични глагола са образувани с предлога „down” – „долу, надолу”, който всъщност предава значението на японския „fusuru”.

Според Кеничи Йошизава, глаголът „iifuseru” не се използва в съвременния японски език, макар че е представен в речниците без да е отбелязан като архаизъм. Ако бъде използван японците биха разбрали, биха се досетили за значението, но не се използва. Вместо него могат да се използват други два сложни глагола: 言い負かす (iimakasu) и 説き伏せる (tokifuseru). Ще разгледам втория глагол малко по-долу. Що се отнася до „iimakasu” неговото значение е напълно същото като „iifuseru”: „to argue sb down, to talk sb down”.

„iimakasu”, неговото значение е напълно същото като „iifuseru”: „to argue sb down, to talk sb down”.

説き伏せる (tokifuseru)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, 説き伏せる (tokifuseru) означава: 1. to inveigle – примамвам, привличам, съблазнявам, измамвам, прилъгвам, подлъгвам (със сладки приказки), 2. to persuade – убеждавам, увещавам, скланям, придумвам; to talk sb into doing sth – придумвам някого да направи нещо; to talk sb over – убеждавам, увещавам, придумвам (второ значение), to win over – спечелвам на своя страна; 3. to prevail – убеждавам, накарвам (трето значение). Глаголът е образуван от глагола 説く (toku – 1. обяснявам нещо на някого; 2. проповядвам; 3. убеждавам) и глагола 伏せる (fuseru). В този случай „fuseru” е със значението „подчинявам, карам да се подчини”, като липсва нюансът „унижавам, карам да се почувства засрамен”. При „iifuseru” „fuseru” добавя нов нюанс към значението на „iū”; от друга страна, при „tokifuseru” той или внася допълнителен нюанс към значението на „toku”, а именно „убеждавам някого като му обяснявам/чрез обяснение”, или просто засилва първоначалното значение на „toku” – убеждавам (трето значение). Според Кеничи Йошизава, това е и основната разлика в значенията на „iifuseru” и „tokifuseru”:

„iifuseru” – „накарвам някого да млъкне, показвам на някого, че не е прав, убеждавам”, като допълнителният нюанс е: „без да се вслушвам в мнението му, за да го унизя/подчиня”

„tokifuseru” – „убеждавам някого/спечелвам на своя страна чрез обяснения, като изслушам мнението му”

Разликата в значенията на двата глагола се вижда и от разликата в превода им на английски, с един и същи глагол, но различни предлози: „iifuseru” - to talk sb down; „tokifuseru” - to talk sb into doing sth, to talk sb over. Докато в единият случай „down” предава значението на „fuseru” „карам/принуждавам някого да се подчини/падне долу”, то в другия именно предлозите „into” и „over” предават смисъла „скланям, спечелвам на своя страна с обяснения”.

Според Кеничи Йошизава, „tokifuseru” е много често използван глагол в съвременния японски език. Ето някои примери, които той даде:

(joshi ni boku no kangae wo tokifuseru koto wo yatto dekita)(18)

Най-накрая успях да убедя началника си (относно моето становище).

(tsugi no kaigi de kuraianto wo tokifusete miseru)(19)
(Ще видиш/те как) ще *убежда/склоня/спечеля* на *наша страна* клиента на следващата среща.

振り伏せる (nejifuseru)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, 振り伏せる (nejifuseru) означава: 1. to bring sb to the ground – свалям/събарям някого на земята; 2. to pin sb to the ground with his arms twisted – свалям някого на земята като му извивам ръцете отзад/с извити отзад ръце (в този случай на български език се загубва образността, която на английски е изразена с „to pin” – букв. забождам, заковавам, приковавам). Според японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456 глаголът „nejifuseru” има също и значението: „накарам някого да се подчини/предаде насила/по насилствен начин”.

Глаголът е образуван от глагола 振じる (nejiru – 1. to twist – усуквам, извивам, to wrench – извивам, изкривявам, насилвам; 2. to screw – завинтвам, завъртам, затягам, to turn - завъртам) и глагола 伏せる (fuseru).

Възможна е структурната промяна: „nejite + fuseru” – „извивам отзад ръцете на някого и така го свалям на земята”. Много често се използва за описание на хватка в джудото или друг вид спорт. Използва се също и за начина, по който полицаи хващат престъпник, извива му ръцете отзад и така го принуждава да падне на колене.

Според Кеничи Йошизава, „nejifuseru” е много често използван глагол в съвременния японски език. Ето някои примери, които той даде:

(boku no juudou de nejifusete miseru)(20)

Ще видиш ти как ще те поваля/накарам да паднеш на джудо.

(anata ha watashi no iken wo muriyari nejifuseta)(21)

Ти подтисна/заглуши мнението ми против моята воля.

В този пример „nejifuseru” има по-скоро абстрактно значение, което не е посочено в нито един от речниците. Обяснението, което ми бе дадено на японски е:

(kotoba ni yoru chikara de aite no iken wo osaetsukeru yousu)(22)

„Подтискам мнението на събеседника си със силата на думите/с думи”

組み伏せる (kumifuseru)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, 組み伏せる (kumifuseru) означава: 1. to pin sb down beneath one's weight – притискам/свалям някого на земята с тежестта на тялото си/с тялото си; 2. to wrestle sb to the ground – преборвам някого и го свалям на земята. Според японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, серия № 6A030456 глаголт „kumifuseru” има значението: „боря се с някого/влизам в схватка с някого, повалям го и го притискам на земята”.

Глаголт е образуван от глагола 組む (kumu – 1. to join forces, to unite (четвърто значение) – обединявам сили, съюзявам се; 2. to grapple (пето значение) – счепквам се, боря се (трето значение)) и глагола 伏せる (fuseru). Този глагол е от същия тип, като „nejifuseru” и „tatakifuseru” и първият глагол може да бъде спрегнат в те-форма и отново да се свърже с втория: „kunde + fuseru” – „счепквам се/боря се с някого и го притискам на земята с тежестта на тялото си”.

В японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, серия № 6A030456, като синоним на „kumifuseru” е даден също и глаголт 組み敷く (kumishiku – счепквам се/боря се с някого и го просвам на земята под тежестта на тялото си).

Така става ясна разликата в значенията на „kumifuseru”, „nejifuseru” и „tatakifuseru”:

„kumifuseru” – „счепквам се/боря се с някого и го повалям на земята, като го притискам с тежестта на тялото си”. От едно от значенията на „kumu” – „to join forces, to unite” – „обединявам сили, съюзявам се”, идва и допълнителният нюанс в значението на „kumifuseru”: като използвам силата на своя опонент (както в джудото или айкидото, напр.)

„nejifuseru” – „извивам отзад ръцете на някого и така го повалям на земята”, „свалям някого на земята”. При този глагол липсва значението „в схватка/счепквам се/боря се”, затова и липсва значението „като използвам силата на опонента си”; значението с „свалям на земята, без да се съобразявам със силата на опонента си, без да я използвам”, и дори означава „насилствено, против волята/силата на опонента”.

„tatakifuseru” – „удрям някого и го повалям/просвам на земята”.

Според Кеничи Йошизава, „kumifuseru” е много рядко използван глагол в съвременния японски език, преди всичко при описание на ситуации в бойните изкуства, джудо, айкидо и др.

叩き伏せる (tatakifuseru)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, 叩き伏せる (tatakifuseru) означава: 1. to knock sb down – събарям, повалям, катурвам (на земята); 2. to defeat completely – напълно побеждавам, сразявам, вземам надмощие над.

Глаголът е образуван от глагола 叩く (taku – 1. to beat, to knock, to tap – бия, удрям, блъскам; почуквам, потропвам; 2. to criticize, to censure – критикувам, порицавам) и глагола 伏せる (fuseru). Също както „nejifuseru” и при „tatakifuseru” първият глагол може да бъде спрегнат в те-форма и отново да се свърже с втория: „tataite + fuseru” – „удрям някого и така го повалям, свалям някого на земята с удар”.

В японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, серия № 6A030456, като синоними за първото значение на „tatakifuseru” - 1. to knock sb down, са дадени следните глаголи: たたいて倒す (tataite + taosu) – удрям и повалям, повалям с удар; たたきつぶす (tatakitsubusu) – смазвам, смачквам с удар; 取り壊す (torikowasu) – разрушавам, събарям (стара сграда); 打ち破る (uchiyaburu) – разбивам/събарям с удар (врата); побеждавам, разгромявам (враг). При всички тези глаголи има едно общо значение, което е и основното значение на „tatakifuseru” – „поваям на земята с удар”. Даден е също и още един синонимен глагол: 叩いて振り伏せる (tataite + nejifuseru), при който значението се предава от гореспомнатия „nejifuseru”, с допълнителния нюанс от глагола „taku”, а именно „с удар”. Това е и основната разлика между „nejifuseru” (извивам отзад ръцете на някого и така го свалям на земята) и „tatakifuseru” (удрям някого и така го повалям, свалям някого на земята с удар). Като синоними за второто значение на „tatakifuseru” - 2. to defeat completely, са дадени следните глаголи: 屈服させる (kuppuke saseru) – напълно разгромявам, побеждавам; 打ち負かす (uchimakasu) – побеждавам, разгромявам.

Според Кеничи Йошизава, „tatakifuseru” е също много често използван глагол в съвременния японски език. Ето примерите, които той даде:

(keikan ha dorobou wo tatakifuseru)(23)

Полицаят удря крадеца и го поваля на земята.

(kono tsugi koso omae wo boku no te de tatakifusetе miseru)(24)

Следващия път ще те пребия./Ще ти покажа аз следващия път.

切り伏せる (kirifuseru)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, 切り伏せる (kirifuseru) означава: to cut sb down with a sword – посичам някого с меч и го повалям. Глаголът е образуван от глагола 切る (kiru – to cut – режа) и глагола 伏せる (fuseru). Този глагол е също от типа на предишните три и може да бъде преобразуван в: „kitte + fuseru” – „отрязвам и повалям”. В японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456, като синоними на „kirifuseru” са дадени следните глаголи:

切り倒す (kiritaosu) – отрязвам/отсичам цяло дърво (не се използва за хора)

切り下げる (kirisageru) – намалявам/смъквам цена (на акции)

切り落とす (kiriotosu) – отрязвам края на нещо, подрязвам (дърво) (с какъвто и да е инструмент)

切り下ろす (kiriorosu) – съсичам, посичам (човек)

Според Кеничи Йошизава, „kirifuseru” е много рядко използван глагол в съвременния японски език, което се дължи първо на основното му значение „посичам с меч”, което в наши дни е архаично, както и на факта, че самият глагол „fuseru” се използва сравнително рядко в съвременния японски. „Kirifuseru” се използва преди всичко при описания на сцени (в литературата, киното) от минали исторически периоди, от времето на самураите. Например:

(kinou dorama de mita kirifuseru shiin ga wasurerarenai)(25)

Не мога да забравя сцената с посичането с меча, която видях вчера във филма.

泣き伏す (nakifusu)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, 泣き伏す (nakifusu) означава: to fling oneself down on the ground in tears, to fall down in tears – хвърлям се (на земята) облян в сълзи, свличам се облян в сълзи. Глаголът е образуван от глагола 泣く (naku – to cry, to shed tears – плача) и глагола 伏せる (fuseru). В японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456, глаголът е обяснен по следния начин: „не издържам на мъката, просвам се/падам по лице и плача”. Този глагол, обаче, не е от типа на предишните четири и първият глагол не може да бъде спрегнат в те-форма и отново да се свърже с втория.

Според Кеничи Йошизава, „nakifusu” е средно често използван глагол в съвременния японски език, преди всичко, когато се описва поведение на жени, и придава нюанс на мекошавост, недостатъчна мъжественост. Например:

(wakarebanashi wo hajimetara kanojo ha kyuuni nakifushita)(26)
Щом заговорих за раздяла, тя веднага се хвърли на земята разплакана.

(nakifushiteru baai janai)(27)
Не е нещо, за което да ревеш!/Няма нужда да ревеш!

倒れ伏す (taorefusu)

Този глагол не е даден в нито един от речниците, които използвам. Според Кеничи Йошизава се използва изключително рядко в съвременния японски език, и по-скоро, значението му се подразбира от самостоятелните значения на двата глагола, които го образуват. Ето примерът, който той ми даде:

(asoko de taorefushiteru hito ga iru kedo dou shita no darou)(28)

Ей там има един **паднал/проснат по очи** човек; какво ли му се е случило?

ひれ伏す (hirefusu)

Според „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary” и японско-английския онлайн речник <http://eow.alc.co.jp>, ひれ伏す (hirefusu) означава: 1. to fall on one's face – падам по лице, докато се мъча да направя нещо трудно; 2. to go down on one's knees – падам на колене (включително и преносно). В съвременния японски език няма глагол, чиято форма в сложния глагол да е „hire”, а съществителното „hire” има съвсем различно значение. Както бе споменато в началото, в съвременния японски език глаголят „fusu” не се използва самостоятелно. В японския тълковен речник в Sharp, PW-A8410, сериен № 6A030456, „hirefusu” е обяснен по следния начин: „просвам се с толкова опънато тяло, че чак челото ми се опира в пода/земята”.

Според Кеничи Йошизава, „hirefusu” се използва изключително рядко, обикновено в устната реч. Той даде следните примери:

(shougun ni hirefusu noumin no e ga inshouteki datta)(29)

Картината на селяните паднали/коленичили пред пьогуна бе внушителна.

(tsui shintai ga hannou shite hirefusu)(30)

Въпреки усилията/Против волята тялото реагира/поддава и се свлича на земята.

(omae ni hirefusu wake ni ha ikanai)(31)

Няма да падна на колене пред теб! Няма да ти се подчиня!

3. Заключение

В разгледаните по-горе примери, в повечето случаи значението на японския сложен глагол на английски се предава с фразеологичен глагол, а на български – описателно, с цяла фраза.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. **Иванов, Киров, 2000:** Б. Иванов, Ал. Киров. Японска граматика. София, 2000.
2. **Niimi, Yamaura, Utsuno, 1997:** Kazuaki Niimi, Youichi Yamaura, Tokuko Utsuno. Japanese for Foreigners, Compound Verbs. Tokyo, 1997.
3. **Uchiyama, Ishizaki:** Kiyoko Uchiyama, Shun Ishizaki. A Disambiguation Method for Japanese Compound Verbs.
4. **Tanaka:** 田中衛子. 類義語複合動詞の用法一考
5. <http://www.geocities.jp/niwasaburoo/26hukugoudousi.html>
6. „Shogakukan Progressive Japanese-English Dictionary”, Second Edition, 1993.
7. <http://eow.alc.co.jp>
8. Електронен японско-английски речник Sharp, PW-A8410, серия № 6A030456
9. „Английско-български речник”, трето издание с добавка, 1985.
10. **Минева, М.** Японските сложни глаголи – В: Societas Classica. Култури и религии на Балканите, в Средиземноморието и Изтока – V. В. Търново, Унив. изд. “Св. св. Кирил и Методий”, 2011, с. 471–476, ISBN: 978-954-524-780-4.

- (1) 表面を下にする
- (2) 下に向ける
- (3) 目を伏せる
- (4) 顔を伏せる
- (5) 下向きにする
- (6) 横になる
- (7) 身を伏せる
- (8) うなだれる
- (9) 顔を伏せる
- (10) 恥ずかしく思う
- (11) うつぶせになる
- (12) 秘密にする
- (13) 物を、表あるいは口を下にして置く

- (14) 自分の体や体の一部を下向きにする
- (15) 人にわからないようにする。隠す
- (16) 横にする。倒す
- (17) 人を隠れさせる
- (18) 上司に僕の考えを説き伏せる事をやっと思えた。
- (19) 次の会議でクライアントを説き伏せてみせる！
- (20) 僕の柔道で振じ伏せてみせる。
- (21) あなたは私の意見を無理矢理振じ伏せた。
- (22) 言葉による力で相手の意見を押しえ付ける様子
- (23) 警官は泥棒を叩き伏せる。
- (24) この次こそ、お前を僕の手で叩き伏せてみせる。
- (25) 昨日ドラマで見た、切り伏せるシーンが忘れられない。
- (26) 別れ話を始めたら、彼女は急に泣き伏した。
- (27) 泣き伏してる場合じゃない！
- (28) あそこで倒れ伏してる人がいるけど、どうしたのだろう？
- (29) 将軍にひれ伏す農民の絵が印象的だった。
- (30) つい身体が反応して、ひれ伏す。
- (31) お前にひれ伏す訳にはいかない！